

الگوی معادلات ساختاری از روابط بین پذیرش - طرد والدین، پردازش اطلاعات اجتماعی و پرخاشگری نوجوانان

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۶/۱۹

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۳/۸

اعظم درزی رامندی^۱، راضیه شیخ‌الاسلامی^{۲*}

چکیده:

مقدمه: پژوهش حاضر نقش واسطه‌ای پردازش اطلاعات اجتماعی در رابطه بین پذیرش - طرد والدین و پرخاشگری نوجوانان را مورد بررسی قرار داده است.

روش: شرکت‌کنندگان پژوهش شامل ۴۶۴ دانش‌آموز دوره‌ی متوسطه‌ی اول شهرستان قزوین (۲۳۳ دختر و ۲۳۱ پسر) بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. به‌منظور سنجش متغیرهای پژوهش، پرسش‌نامه‌ی طرد-پذیرش والدین، نسخه‌ی کودکان (روهتر، ۲۰۰۵)، داستان‌های اجتماعی (تورکاسپا و برایان، ۱۹۹۴) و پرسش‌نامه‌ی پرخاشگری (باس و پری، ۱۹۹۲) بکار گرفته شد. تجزیه‌وتحلیل داده‌ها با روش الگویابی معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار AMOS انجام شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مدل نهایی پژوهش از برازش مناسبی برخوردار است. همچنین یافته‌های حاصل از بررسی فرضیه‌های پژوهش نشانگر آن بود که پذیرش - طرد مادر هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیرمستقیم، از طریق کاهش دو گام پردازش اطلاعات اجتماعی، شامل تفسیر و تشخیص و تصمیم‌گیری، پرخاشگری نوجوانان را افزایش داده است. پذیرش - طرد پدر، بر هیچ‌یک از متغیرهای پژوهش اثرگذار نبود.

نتیجه‌گیری: به‌طور کلی، نتایج پژوهش حاضر شواهدی را برای نقش واسطه‌ای پردازش اطلاعات اجتماعی در رابطه‌ی بین پذیرش - طرد مادر و پرخاشگری نوجوانان فراهم آورد.

واژه‌های کلیدی: پذیرش - طرد والدین، پردازش اطلاعات اجتماعی، پرخاشگری، نوجوانان

^۱ دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز

^۲ دانشیار گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه شیراز، * نویسنده‌ی مسئول: sheslami@shirazu.ac.ir

Structural Equation Modeling of Relationships between Parental Acceptance-Rejection, Social Information Processing and Adolescents' Aggression

Ramandi Darzi, A.; Sheykholeslami, R.

Abstract:

Introduction: Present study investigated the mediating role of social information processing in the relationships between parental acceptance-rejection and adolescents' aggression.

Method: Participants were 464 junior high schools in Qazvin city (233 girls and 231 boys) who were selected by multistage cluster sampling. To assessing research variables, Parental Acceptance - Rejection Questionnaire, child version (Rohner, 2005), Social Fiction (Tur-Kaspa & Brayan, 1994) and Aggression Questionnaire (Buss & Perri, 1992) were used. The data was analyzed by structural equation modeling applying AMOS

Results: The result showed that final model has a good fitness. Also, findings of research hypothesis analysis showed that mother acceptance-rejection has been increased adolescents' aggression, by direct and indirect effects, (through decrease scores of social information processing, consist of recognize and interpretation, and decision making). Father acceptance-rejection didn't show any effect on research variables.

Conclusion: In general, results of present research provided evidences for mediating role of social information processing in the relationships between mother acceptance-rejection and adolescents' aggression.

Keywords: parental acceptance-rejection, social information processing, aggression, adolescents

مقدمه

بررسی‌های علمی حاکی از گسترش روزافزون پرخاشگری^۱ در مدارس به‌ویژه در بین نوجوانان است (لی^۲، ۲۰۱۴). بی‌تردید، شیوع پرخاشگری در میان نوجوانان، زنگ خطری برای سیاست‌گذاران نظام تعلیم و تربیت است. این مشکل رفتاری به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای بر عملکرد تحصیلی و حرفه‌ای نوجوانان تأثیر منفی گذاشته و احتمال ابتلا به بیماری‌های روانی و جسمانی را افزایش می‌دهد (عبدالخالقی، دواچی، صحبایی و محمودی، ۱۳۸۴؛ پاندینا، بیلدر، هاروی، کیف^۳ و همکاران، ۲۰۰۷). همچنین این اختلال رفتاری باعث ایجاد تصویر منفی در بین همسالان و آموزگاران، افت تحصیلی،

¹ aggression

² Lee

³ Pandina, Bilder, Harvey, Keefe

ترک تحصیل، مصرف مواد، بیماری و مشکلات دیگر می‌شود (اسپوزیتو^۱، ۲۰۰۶). علاوه بر این، یافته‌های برآمده از پژوهش‌ها نشانگر آن هستند که کودکان و نوجوانان پرخاشگر در بزرگسالی هم به ادامه‌ی پرخاشگری تمایل دارند (لی، ۲۰۱۴).

با توجه به اهمیت و تأثیرات فراوان پرخاشگری، مدل‌ها و رویکردهای گوناگونی به تبیین این مشکل رفتاری پرداخته‌اند. در این میان، مدل پردازش اطلاعات اجتماعی^۲ (داج^۳، ۱۹۸۶؛ کریک^۴ و داج، ۱۹۹۴)، با بهره‌گیری از رویکرد پردازش اطلاعات، به دنبال شناسایی دلایل رفتارهای ضداجتماعی، به‌ویژه، پرخاشگری در بین نوجوانان است. مطابق با این مدل، افراد در هر تعامل اجتماعی، اطلاعات دریافتی را مورد پردازش قرار داده و شش گام در پردازش اطلاعات طی می‌کنند. این شش گام عبارت‌اند از: ۱- رمزگردانی نشانه‌ها^۵، ۲- تفسیر نشانه‌ها^۶، ۳- روشن‌سازی اهداف^۷، ۴- جستجوی پاسخ^۸، ۵- تصمیم‌گیری پاسخ^۹ و ۶- انجام رفتار^{۱۰}. به اعتقاد کریک و داج (۱۹۹۴) افراد پرخاشگر ممکن است در هر کدام از این گام‌ها از نواقصی برخوردار باشند. این افراد یا اطلاعات اجتماعی را به نحو سوگیرانه پردازش می‌کنند، بدین معنا که به‌صورت بدبینانه با موقعیت‌های اجتماعی برخورد کرده و یا بدون طی کردن گام‌های پردازش، سریعاً وارد گام رفتار می‌شوند و انتخاب آن‌ها نیز رفتارهای تکانشی مانند پرخاشگری است.

به‌طور کلی یافته‌های پژوهش‌های متعددی مبنی بر کارایی مدل پردازش اطلاعات اجتماعی در پیش‌بینی و پیشگیری از بروز مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان، از جمله پرخاشگری است (لاچمن، باری، پاول، بوکسمیر و هلمز^{۱۱}، ۲۰۰۸؛ کروزییر^{۱۲} و همکاران، ۲۰۰۸، تافت، اسچامن، مارشال، پانوزیو و هولتزوارد-مونرو^{۱۳}، ۲۰۰۸). برای مثال، روشن (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای به بررسی پیشایندهای شناختی پرخاشگری شامل مراحل پردازش اطلاعات اجتماعی و ابعاد آگاهی از هیجانات پرداخت. نتایج این مطالعه نشان داد که بین انواع پرخاشگری و مرحله‌ی روشنگری پردازش اطلاعات اجتماعی، همبستگی منفی و معنادار وجود دارد. شمسی‌اژیه و عابدی (۱۳۹۲) نیز با بررسی

^۱ Esposito

^۲ social information processing model

^۳ Dodge

^۴ Crick

^۵ encoding of cues

^۶ Interpretation of cues

^۷ clarification of goals

^۸ response search

^۹ response decision

^{۱۰} behavioral enactment

^{۱۱} Lochman, Bary, Powell, Boxmeyer, & Holmes

^{۱۲} Crozier

^{۱۳} Taft, Schuman, Marshal, Panuzio, & Holtzworth-Munroe

کارایی مدل پردازش اطلاعات اجتماعی در پیش‌بینی مشکلات رفتاری دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی شهر اصفهان به این نتیجه رسیدند که مدل پردازش اطلاعات می‌تواند اختلالات رفتاری بیرونی‌شده‌ی کودکان را پیش‌بینی کند. همچنین، فراسر، گالینسکی، اسموکوسکی، دی^۱ و همکاران (۲۰۰۵) دریافتند که آموزش مهارت‌های پردازش اطلاعات اجتماعی به کودکان، به بهبود کفایت اجتماعی و همچنین پیشگیری از پرخاشگری آن‌ها کمک می‌نماید. علاوه بر این، نتایج برخی از پژوهش‌هایی که به ارتباط نظریه‌ی ذهن و پرخاشگری پرداخته‌اند، نیز حاکی از آن است که توانایی ادراک حالت‌های ذهنی، نیت و مقاصد خود و دیگران به‌عنوان زیربنای شناخت اجتماعی در کاهش رفتار قلدرانه که یکی از زیرمجموعه‌های رفتار پرخاشگرانه است، نقش دارد (شیخ‌الاسلامی و نوری، ۱۳۹۵).

بر اساس مدل پردازش اطلاعات اجتماعی، کیفیت پردازش اطلاعات اجتماعی نه‌تنها تحت تأثیر اطلاعاتی است که هم‌اکنون در اختیار فرد قرار دارد، بلکه از اطلاعات ذخیره‌شده‌ای که حاصل تجربیات پیشین است و همچنین شناخت فرد نسبت به دنیای اجتماعی، نیز تأثیر می‌پذیرد (سیگلمن و رایدر^۲، ۲۰۱۲).

مهم‌ترین محیط تشکیل‌دهنده‌ی تجربیات و شناخت افراد نسبت به دنیای پیرامون، محیط خانواده است. ازجمله نظریه‌های جدید در خصوص محیط خانوادگی، نظریه‌ی پذیرش - طرد والدین^۳ PAR است (روه‌نر و خالق^۴، ۲۰۰۸؛ روه‌نر، ۲۰۰۷). این نظریه، یک نظریه‌ی تجربه‌محور در خصوص جامعه‌پذیری و رشد در گستره‌ی حیات بوده و به دنبال پیش‌بینی و تشریح علل و پیامدهای رشد بین‌فردی به شکلی جهان‌شمول است (روه‌نر، خالق و کورنویر^۵، ۲۰۱۲). پذیرش و طرد تشکیل‌دهنده‌ی بُعد صمیمیت^۶ والدگری است. صمیمیت به‌صورت پیوستاری است که هر فرد برحسب محبتی که در دوران کودکی از مراقبان خود دریافت کرده است، در هر نقطه‌ای از آن می‌تواند قرار گیرد؛ بنابراین بُعد صمیمیت نشانگر کیفیت ارتباط عاطفی بین والدین و فرزندان است و با رفتارهای فیزیکی، کلامی و نمادین ابراز می‌شود (روه‌نر، ۲۰۱۶). بر این اساس، یک طرف این پیوستار به‌وسیله‌ی پذیرش والدین مشخص می‌شود که دربرگیرنده‌ی صمیمیت، عاطفه، مراقبت، آسایش، پرورش، حمایت و یا به بیان ساده عشقی است که والدین نثار فرزندان خود می‌کنند. در طرف دیگر این پیوستار، طرد والدین قرار می‌گیرد. طرد به معنای فقدان یا کمبود معنادار رفتارهای توأم با صمیمیت و پذیرش در ارتباط با فرزندان است و شامل انواع رفتارها و عواطفی است که به

^۱ Fraser, Galinsky, Smokowski, Day

^۲ Sigelman & Rider

^۳ Parental Acceptance-Rejection theory

^۴ Rohner & Khalegue

^۵ Cournoyer

^۶ warmth

لحاظ فیزیکی و روان‌شناختی به فرزندان آسیب وارد می‌کند (روهنر، ملندز و کرایمر-ریکابی^۱، ۲۰۰۸؛ روهنر، ۲۰۱۰).

در قطب طرد، چهار نوع رفتار قابل مشاهده است: سردی و بی‌عاطفگی^۲ که در مقابل صمیمیت و محبت است. پرخاشگری و خصومت^۳ که شامل پرخاشگری فیزیکی مانند تنبیه بدنی و پرخاشگری کلامی مانند توهین و سرزنش کردن است. بی‌تفاوتی و نادیده گرفتن^۴ و طرد نامتمایز^۵ که اشاره دارد به باور افراد مبنی بر آنکه والدین‌شان واقعاً مراقب آن‌ها نیستند و به آن‌ها محبت نمی‌ورزند، اگرچه ممکن است شاخصه‌ی رفتاری آشکاری که نشانگر طردکنندگی، بی‌محبتی و یا خصومت والدین باشد، وجود نداشته باشد (روهنر، ۲۰۱۵).

بر اساس نظریه‌ی پذیرش- طرد والدین، کیفیت روابط والدین با فرزندان در قالب پذیرش و اظهار عشق و محبت به آنان و یا بالعکس بی‌محبتی و نادیده گرفتن نیازهای آنان، شناخت اجتماعی یا بازنمایی‌های ذهنی^۶ فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (روهنر و همکاران، ۲۰۱۲). بازنمایی ذهنی شامل مفاهیمی است که افراد در مورد خود، دیگران و دنیای تجربی که از تجارب هیجانی مهم گذشته و کنونی ساخته می‌شود، شکل می‌دهند (روهنر و خالق، ۲۰۰۸). این بازنمایی‌های ذهنی طریقه‌ی ادراک، ساخت و واکنش به تجارب جدید شامل روابط بین‌فردی را شکل داده، محتوا و چگونگی ذخیره و یادآوری تجارب به‌وسیله‌ی افراد را تحت تأثیر قرار داده (روهنر و همکاران، ۲۰۱۲) و احتمالاً به روابط صمیمی و ارزیابی رفتارها در روابط با دیگران، در طول زندگی، تعمیم می‌یابد (روهنر و خالق، ۲۰۰۸). بر این اساس، می‌توان گفت بازنمایی ذهنی به نوعی نشانگر شیوه‌ی پردازش اطلاعات است. در این راستا، شواهد پژوهشی متعددی حاکی از اثر محیط خانوادگی بر مهارت‌های تفکر و پردازش اطلاعات فرزندان است. برای مثال، بامینگر و کیمهی‌کایند^۷ (۲۰۰۸) در پژوهشی که با هدف بررسی تأثیر نوع رابطه‌ی والدین بر نحوه‌ی پردازش اطلاعات اجتماعی فرزندان انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که بین رابطه‌ی گرم و صمیمی والدین و قابلیت پردازش بهتر و سریع‌تر فرزندان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. سونت^۸ (۲۰۰۹) نیز با بررسی تأثیر روابط خانوادگی بر نحوه‌ی پردازش اطلاعات نشان داد که رفتارهای نامناسب والدین با پردازش منفی اطلاعات در فرزندان رابطه دارد؛ که این وضعیت، افزایش ناسازگاری فرزندان در طی یک دوره‌ی یک‌ساله را پیش‌بینی می‌کند.

^۱ Melendez & Kraimer - Rickaby

^۲ cold and unaffectionate

^۳ hostility

^۴ neglecting

^۵ undifferentiated rejecting

^۶ mental representation

^۷ Bauminger & Kimhi-Kind

^۸ Sonnette

علاوه بر این، ادبیات پژوهشی حاکی از اثر کیفیت روابط والد-کودک بر رفتارهای فرزندان (برای مثال حسن‌نیا، خرمایی و شیخ‌الاسلامی، ۱۳۹۴) و ازجمله پرخاشگری آنان است (روهنر، ۲۰۱۰؛ جولای و آندر^۱، ۲۰۱۱). پاترسون^۲ (۲۰۰۸)، بیان می‌کند که نوجوانان ضداجتماعی که دارای رفتارهای خشونت‌آمیز شدیدی هستند، اغلب در محیط‌های خانوادگی سرکوبگر^۳ پرورش می‌یابند. در خانواده سرکوبگر، اعضای خانواده به‌طور مداوم در جدال قدرت با یکدیگرند و هرکدام تلاش می‌کنند از طریق تکنیک‌های سرکوبگرانه، دیگر اعضا را تحت کنترل خود درآورند. فرزندان که در چنین محیط‌های خانوادگی رشد می‌یابند، ممکن است نیت‌ها و مقاصد خصمانه‌ای را به دیگران نسبت دهند (پردازش اطلاعات اجتماعی) و برای رفع آشفتگی خود به رفتارهای پرخاشگرانه متوسل شوند (داج و همکاران، ۲۰۰۸). در این راستا، تحقیقی که توسط دیوید، نلسون، السن و هارت^۴ (۲۰۱۳)، در خصوص تأثیر کنترل روانی والدین بر رفتارهای پرخاشگرانه‌ی رابطه‌ای و فیزیکی کودکان پیش‌دستانی صورت گرفت حاکی از آن بود که کنترل روانی والدین به‌طور قابل‌توجهی با رفتارهای پرخاشگرانه دوران کودکی مرتبط است. اکسینر و بایدر^۵ (۲۰۱۴) نیز در بررسی اثرات کنترل مادر (رفتاری، فیزیکی و روانی) و گرمی مادر بر رفتارهای بیرونی کودکان، نشان دادند که کنترل مادر (رفتاری، فیزیکی و روانی) با رفتارهای بیرونی کودکان ارتباط منحنی‌الشکل را به وجود می‌آورد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که وقتی مادران از یک سطح بهینه و مطلوب کنترل رفتاری استفاده می‌کنند، کودکان پایین‌ترین سطح مشکلات رفتاری را بروز می‌دهند.

تحقیقی نیز که توسط جولای و آندر (۲۰۱۱) با هدف بررسی رابطه‌ی سطوح طرد-پذیرش والدین و روابط با همسالان، با مشکلات درونی و بیرونی دوران کودکی انجام شد، نشان داد که سطح طرد-پذیرش مادر پیش‌بینی‌کننده‌ی قوی مشکلات بیرونی همانند پرخاشگری، قربانی شدن و بیش‌فعالی در کودکان است. بین سطح طرد-پذیرش پدر و این مشکلات، رابطه‌ی معناداری یافت نشد. همچنین، صادقی، تاجیک‌زاده و رئیس‌کریمیان (۱۳۹۳) و عالیپور و شهینی‌بیلاقی (۱۳۹۴) نشان دادند که طرد-پذیرش والدین به‌طور معناداری پیش‌بینی‌کننده‌ی پرخاشگری در دانش‌آموزان است. با توجه به آنکه پردازش اطلاعات اجتماعی یکی از عوامل مهم تبیین‌کننده‌ی رفتارهای ضداجتماعی است و با توجه به آنکه کیفیت پردازش اطلاعات تحت تأثیر خانواده قرار می‌گیرد، پژوهش حاضر در چارچوب یک مدل علی، به بررسی نقش واسطه‌ای پردازش اطلاعات اجتماعی در رابطه‌ی بین پذیرش-طرد والدین و پرخاشگری فرزندان پرداخته است. لازم به ذکر است که تجربیات مشاوره‌ای و درمانی نشانگر آن است که انجام مداخلات رفتاری بدون توجه به فرایندهای

^۱ Gulay & Ander

^۲ Paterson

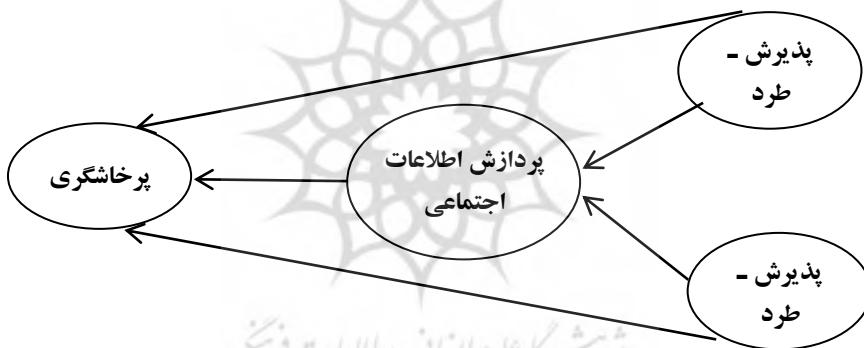
^۳ coercive

^۴ David, Nelson, Olsen, & Hart

^۵ Akcinar & Baydar

شناختی زیربنایی رفتار، پاسخگوی نیازهای تربیتی جوامع امروزی نیست و لازم است به‌منظور تبیین و پیشگیری از مشکلات رفتاری به تفکر زیربنایی رفتار پرداخت و از طریق اصلاح تفکر به تغییر رفتار دست یافت. پژوهش حاضر این دیدگاه را مدنظر قرار داده و از منظر مدل پردازش اطلاعات اجتماعی به تبیین علیّ پرخاشگری پرداخته است. مطالعه‌ی محیط خانواده نیز به‌عنوان یک واحد اجتماعی مؤثر بر رفتار افراد جامعه، از دیگر ضرورت‌های این پژوهش است. از آنجاکه بسیاری از مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان حاصل محیط‌های خانوادگی نامساعد است (ماتیز^۱ و لاچمن، ۲۰۱۰، به نقل از عابدی و همکاران، ۱۳۹۲)، مطالعه‌ی این واحد اجتماعی و ارتباط آن با رفتارهای نوجوانان، می‌تواند جنبه‌ی پیشگیرانه داشته باشد.

مدل مفهومی پژوهش حاضر در شکل شماره ۱ نشان داده شده است. فرضیه‌های پژوهش عبارت‌اند از: ۱- پذیرش - طرد والدین اثر مستقیم بر پرخاشگری فرزندان دارد. ۲- پذیرش - طرد والدین اثر مستقیم بر پردازش اطلاعات اجتماعی فرزندان دارد. ۳- پردازش اطلاعات اجتماعی اثر مستقیم بر پرخاشگری دارد. ۴- پردازش اطلاعات اجتماعی در رابطه‌ی بین پذیرش - طرد والدین و پرخاشگری فرزندان، نقش واسطه‌ای دارد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش حاضر

روشن

طرح تحقیق حاضر یک طرح همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری^۲ است. مطابق با این طرح، پذیرش - طرد والدین به‌عنوان متغیر برون‌زاد، گام‌های پردازش اطلاعات اجتماعی به‌عنوان متغیر واسطه‌ای و پرخاشگری به‌عنوان متغیر درون‌زاد در نظر گرفته شده است. لازم به ذکر است که در هر سه لایه‌ی مدل پژوهش، متغیرهای مورد بررسی، همگی مکنون هستند و ابعاد مربوط به آن‌ها به‌عنوان شاخص‌ها یا متغیرهای مشاهده‌پذیر هر یک از متغیرهای مکنون در نظر گرفته شده‌اند.

^۱ Matiz

^۲ Structural Equation Modeling

شرکت کنندگان

جامعه‌ی آماری این پژوهش مشتمل بر کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر و پسر دوره‌ی دوم متوسطه‌ی دبیرستان‌های دولتی شهر قزوین در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ است. به‌منظور تعیین حجم نمونه بنا بر نظر کلاین (۲۰۱۱) تعداد پارامترهایی را که مدل قصد برآورد آن‌ها را داشت، مدنظر قرار گرفت. از نظر کلاین (۲۰۱۱)، برای برآورد هر پارامتر حداقل ۱۰ و حداکثر ۲۰ نفر را می‌توان انتخاب کرد. در پژوهش حاضر حد میانه‌ی این دامنه در نظر گرفته شد و تعداد ۴۶۴ نفر (۲۳۳ دختر و ۲۳۱ پسر) با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای^۱ از جامعه‌ی مذکور انتخاب شدند. به این صورت که از مناطق چهارگانه‌ی آموزش و پرورش شهر قزوین ۸ مدرسه (۴ مدرسه‌ی دخترانه و ۴ مدرسه‌ی پسرانه) و از هر مدرسه نیز دو کلاس به‌صورت تصادفی انتخاب و تمامی دانش‌آموزان این کلاس‌ها مورد مطالعه قرار گرفتند. میانگین سنی مشارکت‌کنندگان ۱۵/۴۴ سال بود.

ابزارها

پرسش‌نامه‌ی پذیرش - طرد والدین: پرسش‌نامه پذیرش - طرد والدین PARQ^۲ نسخه‌ی کودکان که دارای دو فرم پدر و مادر است یک ابزار خودارزشیابی است که به‌منظور ارزیابی ادراک افراد از پذیرش - طرد والدینشان توسط روهنر (۲۰۰۵) ساخته شده است. فرم کوتاه این پرسش‌نامه شامل ۲۴ عبارت است و چهار خرده‌مقیاس سردی/فقدان عاطفه، خصومت/پرخاشگری، بی‌تفاوتی/نادیده گرفتن و طرد نامتمايز را در بر می‌گیرد. پاسخ‌دهندگان به این پرسش‌نامه پاسخ‌های خود را بر اساس مقیاس لیکرت از تقریباً هرگز درست نیست (۱) تا تقریباً همیشه درست است (۴) ثبت می‌کنند. نمرات بیشتر در این پرسش‌نامه نشانگر طرد بیشتر والدین است.

پایایی و روایی پرسش‌نامه‌ی پذیرش - طرد والدین قابلیت آن را برای استفاده در سطح بین‌المللی نشان داده‌اند (خالق و روهنر، ۲۰۱۲). تحلیل عاملی این پرسش‌نامه ساختار عاملی آن را در همه جوامع مورد تأیید قرار داده (روهنر و خالق، ۲۰۰۵) و به‌طور مشخص نشان داده شده است که ساختار چهار عاملی این پرسش‌نامه بهترین برآزش را دارد (گومز^۳ و روهنر، ۲۰۱۱؛ گومز و سوهامی^۴، ۲۰۱۵). همچنین پایایی پرسش‌نامه‌ی طرد - پذیرش والدین در مطالعات متعددی مطلوب گزارش شده است. در فراتحلیلی که به‌وسیله خالق و روهنر (۲۰۰۲) انجام گرفت، میانگین ضریب آلفای تمامی نسخه‌های این پرسش‌نامه برابر با ۰/۸۹ به‌دست آمد. همچنین میانگین ضریب بازآزمایی آن با متوسط فاصله‌ی زمانی ۱۵ ماه، ۰/۶۲ گزارش شده است (خالق و روهنر، ۲۰۰۲).

^۱ multistage - cluster random sampling

^۲ Parental Acceptance - Rejection Questionnaire

^۳ Gomez

^۴ Suhaimi

لیلا، گارسیا و گراسیا^۱ (۲۰۰۷) نیز به‌منظور بررسی پایایی پرسش‌نامه‌ی پذیرش- طرد والدین، نسخه‌ی کودکان، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده نموده و این ضریب را برای نسخه‌ی پدر ۰/۹۶ و برای نسخه‌ی مادر ۰/۹۵ گزارش نموده‌اند. در زمینه‌ی ابعاد چهارگانه‌ی این ابزار نیز تلاش‌هایی از سوی محققان جهت احراز پایایی آن صورت گرفته است. برای نمونه، گومز و سوهامی، (۲۰۱۴) ضریب آلفای ۰/۷۳ را برای کل ابزار و ضرایب ۰/۷۷، ۰/۶۹، ۰/۷۲ و ۰/۶۵ را به‌ترتیب برای ابعاد سردی/ فقدان عاطفه، خشونت/پرخاشگری، غفلت/بی‌تفاوتی و طرد نامتماز گزارش کردند. گارسیا- پرز، ایندیا کارو و توریو لویز^۲ (۲۰۱۷) پایایی این ابزار را با توجه به ارزیابی کودکان از مادران و پدرانشان مورد بررسی قرار دادند. بدین نحو که در فرم مادران، ضریب آلفای کرونباخ این ابزار در دامنه‌ی ۰/۶۳ تا ۰/۸۳ و در فرم پدران در دامنه‌ی ۰/۷۰ تا ۰/۸۱ قرار داشت. در ایران نیز یزدخواستی و قاسمی (۱۳۸۹) برای تعیین روایی این پرسش‌نامه از روش تحلیل عامل تأییدی^۳ استفاده کردند و روایی سازه و ساختار تک عاملی این ابزار را مورد تأیید قرار دادند. همچنین، این محققان، برای بررسی پایایی پرسش‌نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده کردند و ضریب برابر با ۰/۹۲ به‌دست آوردند.

در پژوهش حاضر با کمک نرم‌افزار آمار AMOS و با استفاده از آزمون آماری تحلیل عامل تأییدی، روایی سازه‌ی پرسش‌نامه‌های پذیرش- طرد والدین مورد بررسی و ساختار چهار عاملی آن‌ها مورد تأیید قرار گرفت. لازم به ذکر است که در پرسش‌نامه‌ی مربوط به پدران، گویی ۲۴ به دلیل بار عاملی مشترک، حذف گردید. برای بررسی میزان پایایی این پرسش‌نامه نیز از فرمول آلفای کرونباخ و ضریب منتج از آن استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۱ درج شده است، ضریب آلفای مربوط به نمره‌ی کل و همچنین ابعاد چهارگانه‌ی این پرسش‌نامه مطلوب است.

جدول ۱- ضرایب پایایی پرسش‌نامه‌ی پذیرش- طرد والدین

نمره‌ی کل	ابعاد	سردی/ عاطفه	غفلت/ بی‌تفاوتی	خشونت/ پرخاشگری	طرد نامتماز
فرم مادران	۰/۹۶	۰/۹۴	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۹۷
فرم پدران	۰/۹۵	۰/۹۳	۰/۹۴	۰/۸۸	۰/۹۵

داستان‌های اجتماعی: برای اندازه‌گیری پردازش اطلاعات اجتماعی از داستان‌های اجتماعی تورکاسپا و برایان^۴ (۱۹۹۴) که بر اساس مدل پردازش اجتماعی داج (۱۹۸۶) طراحی شده، استفاده

^۱ Lila, Garcia, & Gracia

^۲ García-Pérez, Inda-Caro, & Torío-López

^۳ Confirmatory Factor Analysis (CFA)

^۴ Tur-Kaspa & Brayan Social Fiction

شد. تورکاسپا و برایان برای اندازه‌گیری پردازش اطلاعات اجتماعی پنج داستان اجتماعی را به کار برده‌اند که هر کدام یکی از این مضامین را اندازه‌گیری می‌کند: ۱- ورود به جمع همسالان ۲- برانگیخته شدن از سوی یک کودک ۳- برانگیخته شدن از سوی یک قربانی ۴- روابط بین خواهران و برادران ۵- روابط بین معلم- دانش‌آموز. در این داستان‌ها نمره‌ی بیشتر نشانگر پردازش اطلاعات اجتماعی مطلوب‌تر است. نحوه‌ی نمره‌گذاری داستان‌ها نیز به شرح زیر است (بامینگر، اسکور و مراث، ۲۰۰۵):

مرحله‌ی اول- رمزگردانی سرنخ‌ها: در این مرحله توانایی آزمودنی در یادآوری داستان مورد سنجش قرار می‌گیرد و پاسخ‌ها در دو بُعد نمره‌گذاری می‌شود: نخست بیان اصل داستان و سپس شاخ و برگ دادن به آن.

مرحله‌ی دوم- بازنمایی و تفسیر اطلاعات: این مرحله شامل سه قسمت است: تشخیص مشکل، تفسیر نیات و تفسیر موقعیت. پاسخ‌های آزمودنی‌ها در قسمت تشخیص بر اساس یک مقیاس سه‌درجه‌ای (از ۰ تا ۲) نمره‌گذاری می‌شود. در دو قسمت ارزیابی تفسیر نیات و تفسیر موقعیت نیز، پاسخ‌ها بر اساس مقیاس دودرجه‌ای (۱ و ۲) نمره‌گذاری می‌شوند.

مرحله‌ی سوم- روشن کردن اهداف: در این مرحله، به عدم پاسخگویی نمره‌ی صفر و به هر پاسخی که داده می‌شود نمره‌ی ۱ تعلق می‌گیرد. سپس پاسخ‌های مثبت و منفی، به‌طور جداگانه محاسبه می‌شوند.

مرحله‌ی چهارم- جست‌وجوی پاسخ‌های ممکن: راه‌های گوناگونی که آزمودنی برای کنار آمدن با موقعیت پیشنهاد می‌دهد، مطابق با پنج مقوله‌ی: ۱- راه‌حل شایسته ۲- راه‌حل پرخاشگرانه ۳- راه‌حل انفعالی- اجتنابی ۴- کمک خواستن از دیگران و ۵- راه‌حل بی‌اثر، طبقه‌بندی و بر اساس مقیاس سه‌درجه‌ای (از ۱ تا ۳) نمره‌گذاری می‌شود.

مرحله‌ی پنجم- گزینش پاسخ: در این مرحله، انتخاب پاسخ مورد ارزیابی و ۲ نمره برای پاسخ مناسب و ۱ نمره برای پاسخ نامناسب در نظر گرفته می‌شود.

مرحله‌ی ششم- انجام پاسخ رفتاری: در این مرحله، چگونگی اجرای پاسخ ارزیابی می‌شود. پژوهش‌های مقدماتی، ساختگی بودن پاسخ‌های آزمودنی‌ها را در این مرحله نشان دادند (بامینگر و همکاران، ۲۰۰۵)، بنابراین در این پژوهش نیز این مرحله مورد سنجش قرار نگرفته است.

مرحله‌ی هفتم: پیوند بین اهداف و راه‌حل‌های انتخاب‌شده: در این مرحله، مرتبط بودن اهداف با انتخاب راه‌حل‌های پیشنهادشده بر اساس یک مقیاس سه‌درجه‌ای (از ۱ تا ۳) نمره‌گذاری می‌شود.

روایی هم‌زمان این داستان‌ها با استفاده از مقیاس قضاوت معلمان به‌وسیله‌ی بشاش و لطیفیان (۱۳۸۰) مورد بررسی قرار گرفته است. مقیاس قضاوت معلمان، چهار بُعد رفتاری پرخاشگری، اخلال‌گری، رفتار جامعه‌پسند و خجالتی و گوشه‌گیری را اندازه‌گیری می‌کرد که هر یک از این ابعاد، رابطه‌ی معناداری را با مراحل پردازش اطلاعات اجتماعی نشان داد (بشاش و لطیفیان، ۱۳۸۰).

پایایی داستان‌ها نیز بررسی شده و پایایی بازآزمایی داستان‌ها بین ۰/۵۰ تا ۰/۸۳ گزارش شده است (پورمودت و بشاش ۱۳۸۸).

در پژوهش حاضر ساختار عاملی این داستان‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل عاملی اکتشافی روی یک نیمه انجام می‌شود. در گام بعد، با روش تحلیل عاملی تأییدی، میزان تأییدپذیری ساختار عاملی کشف‌شده در مرحله قبلی (نمونه‌ی پیشین)، مورد بررسی قرار می‌گیرد (تسلی و براون^۱، ۲۰۰۰). بر این اساس، در پژوهش حاضر ابتدا به‌منظور شناسایی وجوه اشتراک ۹ مؤلفه‌ی حاصل از محاسبه‌ی مجموع نمرات افراد در داستان‌های اجتماعی (شامل نمره‌ی اصل داستان، شاخ و برگ، تشخیص مشکل، تفسیر نیات، تفسیر موقعیت، روشن ساختن اهداف، پاسخ، گزینش پاسخ‌ها و ارزیابی پاسخ‌ها) و استخراج متغیر (های) مکنون زیربنایی این مؤلفه‌ها از روش تحلیل عاملی اکتشافی به‌شیوه‌ی مؤلفه‌های اصلی استفاده شد. پیش از انجام تحلیل عاملی، مفروضه‌های مربوط به کفایت نمونه‌گیری مورد بررسی قرار گرفت. مقدار شاخص KMO برابر با ۰/۷۷ و همچنین مقدار عددی شاخص χ^2 در آزمون کرویت بارتلت^۲ برابر با ۲۱۹۹/۱۴۲ که در سطح ۰/۰۰۰۱ معنادار بود، نشانگر کفایت نمونه متناسب با متغیرهای انتخاب‌شده برای انجام تحلیل عاملی است. ملاک استخراج عوامل در این تحلیل، شیب منحنی اسکری و ارزش ویژه‌ی بالاتر از یک بود. مطابق با نتایج، مشخص شد که داستان‌های اجتماعی، دارای سه عامل زیربنایی تفسیر و تشخیص، تصمیم‌گیری و رمزگردانی است. این عوامل به‌طور کلی نزدیک به ۷۹/۳۵ درصد از واریانس پردازش اطلاعات اجتماعی را تبیین می‌کنند. افزون بر این، بار عاملی به‌دست‌آمده برای مؤلفه‌های ۹ گانه‌ی این ابزار بین ۰/۶۸ تا ۰/۹۷ قرار داشت. در ادامه، تحلیل عاملی تأییدی بر روی ساختار عاملی که در مرحله قبلی به دست آمد، انجام شد. مطابق با نتایج، بارهای عاملی استاندارد به‌دست‌آمده از تحلیل عاملی تأییدی در دامنه‌ی بین ۰/۳۹ تا ۰/۹۷ در نوسان است و بنابراین گویه‌ها به‌طور قابل قبولی با عامل زیربنایی خود رابطه دارند. برای بررسی میزان پایایی داستان‌ها نیز از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شد. مقادیر به‌دست‌آمده از این ضریب برای ابعاد رمزگردانی، تفسیر و تصمیم‌گیری به ترتیب برابر با ۰/۵۹، ۰/۹۳ و ۰/۶۸ به‌دست آمد. همچنین پایایی کل داستان‌ها نیز برابر با ۰/۷۶ بود.

پرسش‌نامه‌ی پرخاشگری: پرسش‌نامه‌ی پرخاشگری AQ^۳ به‌وسیله‌ی باس و پری (۱۹۹۲) ساخته شده است و دارای ۲۹ گویه‌ی پنج‌گزینه‌ای است که چهار جنبه‌ی پرخاشگری جسمانی (گویه‌های ۱، ۵، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۱، ۲۴، ۲۶، ۲۸)، پرخاشگری کلامی (گویه‌های ۲، ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۸)، خشم (گویه‌های ۳، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۹، ۲۲، ۲۹) و خصومت (گویه‌های ۴، ۸، ۱۲، ۱۶، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۷) را می‌سنجد (سامانی، ۱۳۸۶). گویه‌های ۲۴ و ۲۹ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری

^۱ Tinsley, & Brown

^۲ Bartlett's Test of Sphericity

^۳ Aggressin Questionnaire

می‌شوند. در این پرسش‌نامه، گزینه‌ها به شیوه‌ای تنظیم شده‌اند که جایگاه فرد را در هر پرسش، بر اساس مقیاس لیکرت از اصلاً من را توصیف نمی‌کند (۱) تا کاملاً من را توصیف می‌کند (۵)، مشخص می‌کند (محمدی، ۱۳۸۵).

پژوهش‌های فراوانی به واریسی شاخصه‌ی روان‌سنجی این پرسش‌نامه متمرکز شده و نتایج آن‌ها نشانگر روایی و پایایی آن برای استفاده در جوامع مختلف است (برای مثال مستر آنجلو و جولتون^۱، ۲۰۰۲؛ ناکانو^۲، ۲۰۰۱؛ ویجیل-کولت و کودورنیو-راگا^۳، ۲۰۰۴؛ بیکر، ۲۰۰۷). محمدی (۱۳۸۵) با استفاده از تحلیل عاملی وجود ۴ عامل را در پرسش‌نامه مورد تأیید قرار داد. خلیقی (۱۳۹۴) نیز، برای بررسی روایی این پرسش‌نامه، ضریب همبستگی نمره‌ی هر گویه با نمره‌ی کل عامل مربوط به خود را محاسبه نمود و دامنه‌ی ضرایب را از ۰/۲۴ تا ۰/۷۰ گزارش نمود. باس و پری (۱۹۹۲)، در بررسی پایایی این پرسش‌نامه، به روش بازآزمایی بر روی ۳۷ نفر با فاصله‌ی ۹ هفته، ضریب همبستگی ۰/۸۰، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۷۲ را به ترتیب برای پرخاشگری جسمانی، کلامی، خشم و خصومت، گزارش کردند. همچنین ضریب آلفای کل نمرات ۰/۸۹ بود. محمدی (۱۳۸۵) نیز پایایی این پرسش‌نامه را بر روی یک گروهی از دانشجویان دانشگاه شیراز، به سه روش آلفای کرونباخ، بازآزمایی و تنصیف مورد بررسی قرار داد و به ترتیب، ضرایب ۰/۸۹، ۰/۷۸ و ۰/۷۳ به‌دست آورد. سامانی (۱۳۸۶) نیز، در پژوهشی همسانی درونی پرسش‌نامه را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، برای هر یک از عوامل خصومت، پرخاشگری جسمانی، پرخاشگری کلامی و خشم به ترتیب برابر با ۰/۸۳، ۰/۷۹، ۰/۷۷ و ۰/۷۰ گزارش کرده است.

در پژوهش حاضر برای بررسی روایی پرسش‌نامه‌ی پرخاشگری باس و پری، روش تحلیل عاملی تأییدی به کار گرفته شد. نتایج این تحلیل بیانگر تأیید ساختار ۴ عاملی پرسش‌نامه‌ی پرخاشگری بود. لازم به ذکر است که در این تحلیل گویه‌ی ۳ (مربوط به عامل خشم) به‌خوبی با مدل مذکور سازگار نبود و به همین خاطر جهت احراز برازش و تحلیل‌های بعدی، درنهایت از مدل حذف شد. در مجموع بار عاملی احراز شده برای این مقیاس بین ۰/۳۹ تا ۰/۷۷ در نوسان بود. برای بررسی میزان پایایی پرسش‌نامه‌ی پرخاشگری نیز از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شد. مقادیر به‌دست‌آمده از این ضریب برای ابعاد پرخاشگری جسمانی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت، به ترتیب برابر با ۰/۸۷، ۰/۸۷، ۰/۸۰ و ۰/۹۱ به‌دست آمد. همچنین پایایی کل پرسش‌نامه نیز برابر با ۰/۹۶ بود. در مجموع، این نتایج نشان‌دهنده‌ی پایایی مطلوب این پرسش‌نامه است.

^۱ Masterangelo & Jolton

^۲ Nakano

^۳ Vigil- Colet & Codorniu- Raga

یافته‌ها

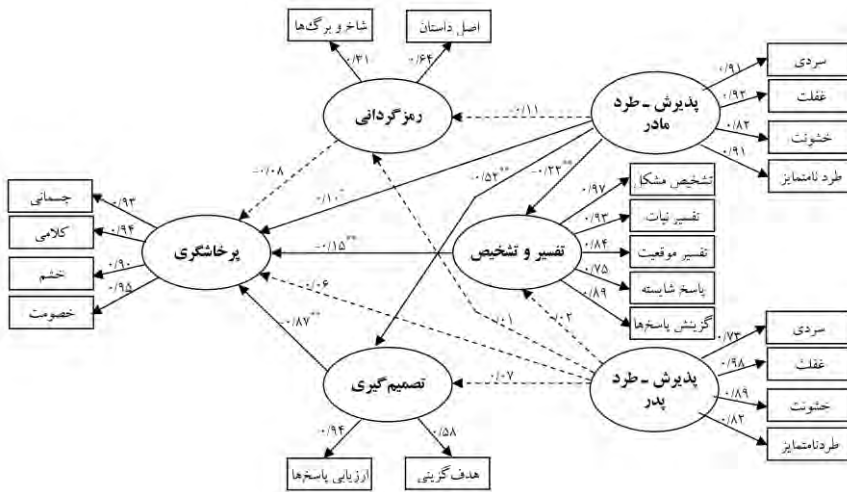
در این بخش ابتدا، میانگین، انحراف معیار و سپس، به‌منظور بررسی کیفیت ارتباط بین متغیرهای مکنون تحقیق، همبستگی صفر مرتبه میان متغیرها محاسبه شد. در جدول ۲، میانگین، انحراف معیار و ماتریس همبستگی صفر مرتبه متغیرهای پژوهش به نمایش درآمده است. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، در بسیاری از موارد بین متغیرهای تحقیق رابطه‌ی معنادار وجود دارد و تنها در معدودی از موارد و بیشتر در ارتباط با متغیر پذیرش - طرد پدر، رابطه‌ی معناداری میان متغیرها مشاهده نمی‌شود.

جدول ۲- میانگین، انحراف معیار و همبستگی صفر مرتبه متغیرهای مکنون پژوهش

متغیرها	M	S.D	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱- پذیرش - طرد مادر	۶۹/۵۹	۱۷/۰۵	-					
۲- پذیرش - طرد پدر	۶۲/۴۴	۱۳/۷۵	۰/۶۴**	-				
۳- رمزگردانی	۱۷/۹۷	۳/۳۵	-۰/۱۳*	-۰/۰۹	-			
۴- تفسیر و تشخیص	۴۵/۰۳	۸/۵۴	-۰/۲۱**	-۰/۱۲*	۰/۲۰**	-		
۵- تصمیم‌گیری	۱۴/۰۵	۳/۰۷	-۰/۳۳**	۰/۰۲	۰/۲۹**	۰/۱۳*	-	
۶- پرخاشگری	۷۸/۵۹	۲۶/۴۵	۰/۵۹**	۰/۳۸**	-۰/۳۳**	-۰/۲۷**	-۰/۱۸۵**	-

** $P < 0.01$ * $P < 0.05$

به‌منظور آزمون مدل مفروض پژوهش، از روش معادلات ساختاری استفاده شد. تحلیل مذکور با استفاده از نسخه‌ی ۲۲ نرم‌افزار AMOS انجام شد. در شکل ۲ نتایج مربوط به آزمون مدل پژوهش ارائه شده است.

شکل ۲- نتایج آزمون مدل تبیینی پرخاشگری بر اساس پذیرش - طرد والدین و پردازش اطلاعات اجتماعی

نتایج مندرج در شکل ۲ در ارتباط با فرضیه‌ی اول پژوهش نشان می‌دهد که پذیرش - طرد مادر اثر مستقیم مثبت و معنادار ($\beta = 0.10$, $P < 0.05$) بر پرخاشگری دارد. از طرفی، مشخص شد که پذیرش - طرد پدر، اثر مستقیم معناداری بر پرخاشگری ندارد. همچنین نتایج مندرج در شکل ۲ در ارتباط با فرضیه‌ی دوم پژوهش بیانگر آن است که ادراک پذیرش - طرد مادر اثر مستقیم منفی و معناداری بر دو بُعد تفسیر و تشخیص ($\beta = -0.22$, $P < 0.001$) و تصمیم‌گیری ($\beta < -0.001$, $P < 0.001$) پردازش اطلاعات اجتماعی فرزندان دارد؛ اما اثر مستقیم این متغیر بر بُعد رمزگردانی پردازش اطلاعات اجتماعی معنادار نبود. در خصوص پذیرش - طرد پدر آشکار شد که این متغیر قادر به پیش‌بینی رمزگردانی، تفسیر و تشخیص و تصمیم‌گیری پردازش اطلاعات اجتماعی نوجوانان مشارکت‌کننده در این پژوهش نیست. همچنین یافته‌های مربوط به فرضیه سوم پژوهش مبنی بر اثر مستقیم پردازش اطلاعات اجتماعی بر پرخاشگری نیز حاکی از آن است که تصمیم‌گیری ($\beta = -0.87$, $P < 0.001$) و تفسیر و تشخیص ($\beta = -0.15$, $P < 0.001$) اثر مستقیم معنادار و منفی بر پرخاشگری دارند؛ اما اثر مستقیم رمزگردانی بر پرخاشگری معنادار نبود.

در ادامه‌ی تحلیل‌ها، با استفاده از روش آماری بوت‌استرپ در نرم‌افزار AMOS، بررسی اثرات غیرمستقیم یا واسطه‌ای مدل پژوهش در دستور کار قرار گرفت. نتایج این تحلیل نشان داد که پذیرش - طرد مادر با میانجی‌گری تمامی ابعاد پردازش اطلاعات اجتماعی، اثر غیرمستقیم مثبت و معناداری ($\beta = 0.49$, $P < 0.008$) بر پرخاشگری دارد. در واقع ادراک پذیرش - طرد مادر با کاهش سطح پردازش اطلاعات اجتماعی منجر به افزایش پرخاشگری در نوجوانان می‌شود. به‌طور مشخص

نتایج میانجی‌گری تفکیکی نیز حاکی از آن است که تصمیم‌گیری، قوی‌ترین متغیر میانجی بین پذیرش - طرد ادراک‌شده‌ی مادر و پرخاشگری است ($\beta=0/46P, <0/009$). افزون بر این، تفسیر و تشخیص نیز می‌تواند به گونه‌ای معنادار ($\beta=0/03P, <0/01$) رابطه بین این دو متغیر را میانجی‌گری کند. این در حالی است که رمزگردانی قادر به ایفای چنین نقشی نیست. در خصوص متغیر پذیرش - طرد پدر نیز نتایج بیانگر این است که این متغیر نه به‌طور مستقیم و نه به‌صورت غیرمستقیم نیز نمی‌تواند منجر به پرخاشگری شود. به‌طور خلاصه، اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کلی معنادار متغیرهای پژوهش بر پرخاشگری نوجوانان در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳- اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کلی پذیرش - طرد مادر بر پرخاشگری

متغیر پیش‌بین	متغیر واسطه‌ای	اثرات مستقیم		اثرات غیرمستقیم		اثرات کل	
		P	β	P	β	P	β
	تمامی واسطه‌ها	0/10	0/005	0/49	0/008	0/59	0/001
پذیرش - طرد مادر	تفسیر و تشخیص	0/10	0/005	0/03	0/01	0/13	0/02
	تصمیم‌گیری	0/10	0/005	0/46	0/009	0/56	0/01

در ادامه به‌منظور بررسی میزان برازش مدل پژوهش، شاخصه‌ی برازش محاسبه شد که همان‌گونه که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود نتایج بیانگر برازش قابل قبولی مدل نهایی پژوهش حاضر بود.

جدول ۴- شاخصه‌ی برازش مدل نهایی پژوهش حاضر

شاخص‌ها	RAMSEA	NFI	CFI	AGFI	GFI	X ²	d.f	X ² /d.f
مقادیر	0/048	0/96	0/98	0/91	0/93	359/14	174	2/06

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به‌منظور بررسی رابطه بین متغیرهای پذیرش - طرد والدین و پرخاشگری فرزندان با نقش واسطه‌ای پردازش اطلاعات اجتماعی انجام گردیده است. یافته‌های پژوهش در خصوص فرضیه‌ی اول، نشان می‌دهد که پذیرش - طرد مادر بر روی پرخاشگری فرزندان، اثر مستقیم مثبت و معنادار دارد. درحالی‌که پذیرش - طرد پدر اثر معناداری بر پرخاشگری فرزندان نشان نداد. به‌طورکلی اثر خانواده بر پرخاشگری و رفتارهای ناسازگارانه فرزندان در پژوهش‌های متعددی مورد تأیید قرار گرفته است (برای مثال صادقی و همکاران، ۱۳۹۳؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۴؛ روهنر، ۲۰۱۰). شواهد پژوهشی حاکی از آن است که رفتارهای ناسازگارانه فرزندان، نظیر

پرخاشگری، بیشتر در خانواده‌هایی مشاهده می‌شود که دارای ساختار ضعیف هستند و رفتار والدین با فرزندان از کیفیت نامطلوبی برخوردار است. در این‌گونه خانواده‌ها، طرد والدین و کنترل روانی فرزندان بسیار شایع است (اکسینر و بایدر، ۲۰۱۴). به عبارت دیگر، در خانواده‌هایی که نیازهای هیجانی فرزندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد، کودکان مستعد انجام رفتارهای ناسازگارانه می‌شوند (روهنر، ۲۰۱۶). زمانی که در خانواده به‌طور مکرر از روش‌های طردکننده‌ای همچون بی‌محبیتی، تهدید، تنبیه و یا رنجاندن استفاده می‌شود (روهنر و خالق، ۲۰۰۸)، فرزندان احساس بی‌ارزشی و یا استبداد کرده و برای جبران این احساس، ممکن است به رفتارهای پرخاشگرانه روی آورند و از این طریق اعتراض خود را به وضع موجود نشان دهند (سیگلن و راید، ۲۰۱۲) و یا برای رفع آشفتگی خود به ابراز خشم و خشونت بپردازند (داج و همکاران، ۲۰۰۸). همچنین از آنجاکه در رفتارهای طردکننده‌ی والدین از پرخاشگری جسمانی و کلامی نیز استفاده می‌شود (روهنر، ۲۰۱۵)، این احتمال وجود دارد که فرزندان از طریق الگوگیری نیز، در هنگام مواجهه با رویدادهای ناخوشایند از رفتار پرخاشگرانه استفاده نمایند.

این یافته که در پژوهش حاضر بین طرد مادر و طرد پدر، تنها طرد مادر بر پرخاشگری فرزندان اثر گذاشته است، با نتایج برخی از پژوهش‌های پیشین همسو است. برای مثال نتایج تحقیق جولای و آندر (۲۰۱۱) نیز حاکی از آن است که سطح پذیرش - طرد مادر پیش‌بینی‌کننده‌ی قوی مشکلات بیرونی همانند پرخاشگری است و بین سطح طرد - پذیرش پدر و این مشکلات، رابطه‌ای وجود ندارد. اکسینر و بایدر (۲۰۱۴)، نیز در پژوهش خود نشان دادند که وقتی مادران از یک سطح بهینه و مطلوب کنترل رفتاری استفاده می‌کنند، کودکان پایین‌ترین سطح مشکلات رفتاری را بروز می‌دهند. در تفسیر نقش پذیرش - طرد مادر در پرخاشگری فرزندان، می‌توان گفت مطابق با نظریه‌ی دل‌بستگی (بالبی، ۱۹۷۳) زمانی که مراقب اولیه (که غالباً مادر است) نسبت به نیازهای کودک پاسخگو نبوده و به‌موقع آن را برطرف ننماید، دل‌بستگی ناایمن که یکی از اشکال آن دل‌بستگی اضطرابی است در کودک شکل می‌گیرد. در این نوع دل‌بستگی کودک با واکنش‌های تند و قشقرق به راه انداختن به وضعیت موجود اعتراض می‌کند (سیگلن و راید، ۲۰۱۲). بر این اساس به نظر می‌رسد کیفیت تعامل مادران با فرزندان در مقایسه با پدران نقش تعیین‌کننده‌تری در سلامت و سازگاری روان‌شناختی آنان دارد.

همچنین یافته‌های پژوهش حاضر در خصوص فرضیه دوم، بیان‌کننده‌ی اثر مستقیم پذیرش - طرد مادر بر روی پردازش اطلاعات اجتماعی است. به این نحو که طرد مادر بر دو مؤلفه‌ی پردازش اطلاعات اجتماعی یعنی تشخیص و تفسیر و تصمیم‌گیری نوجوانان، اثر منفی گذاشته و منجر به آسیب به این فرایندها شده است. این یافته با نتایج تحقیقات پیشین که حاکی از اثر رفتار والدین بر پردازش اطلاعات فرزندان است، همسو است (برای مثال، بامینگر و کیمهی کاینند، ۲۰۰۸؛ سونت، ۲۰۰۹). بر اساس نظریه‌ی پذیرش - طرد والدین (روهنر، ۲۰۰۷ و خالق، ۲۰۰۸)، کیفیت روابط

والدین با فرزندان به صورت اظهار عشق و محبت به آنان و یا بالعکس بی‌محبتی و نادیده گرفتن آنان، شناخت اجتماعی یا بازنمایی‌های ذهنی فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (روهنر و همکاران، ۲۰۱۲). از آنجا که بازنمایی ذهنی شامل طریقه‌ی ادراک، ساخت و واکنش به تجارب جدید است و محتوا و چگونگی ذخیره و یادآوری اطلاعات و ارزیابی‌های افراد را متأثر می‌سازد (روهنر و همکاران، ۲۰۰۸)، بنابراین به نظر می‌رسد طرد مادر که شامل فقدان احساسات مثبت و استفاده از رفتارهای آسیب‌زای جسمانی و روان‌شناختی و اظهارات پرخاشگرانه در ارتباط با فرزندان است منجر به سوگیری در بازنمایی ذهنی فرزندان می‌شود. به این معنا که فرزندان را به سمت تفسیر بدبینانه‌از روابط بین فردی و انتخاب اهداف و پاسخ‌های انتقام‌جویانه که از ویژگی‌های پردازش اطلاعات نوجوانان پرخاشگر است (کریک و داج، ۱۹۹۴)، سوق می‌دهد.

یافته‌ی دیگر پژوهش در خصوص فرضیه‌ی سوم، نشان می‌دهد که از بین سه گام پردازش اطلاعات اجتماعی، تفسیر و تشخیص و تصمیم‌گیری اثر منفی بر پرخاشگری دارند. گام رمزگردانی ارتباط معناداری با پرخاشگری نشان نداد. تحقیقات متعددی حاکی از اثرگذاری پردازش اطلاعات اجتماعی بر پرخاشگری کودکان و نوجوانان است (برای مثال، لاجمن و همکاران، ۲۰۰۸؛ کروزیبر و همکاران؛ روشن، ۱۳۹۰؛ شمسی‌اژیه و عابدی، ۱۳۹۲). به‌طور کلی مدل پردازش اطلاعات اجتماعی از جمله‌ی کارآمدترین مدل‌ها در تبیین علل زیربنایی پرخاشگری نوجوانان است. بر اساس این مدل، زمانی که نوجوان در تعاملات اجتماعی، رفتارهایی که وی را آزرده‌خاطر می‌کند را به کفایت مورد پردازش قرار ندهد و یا به نحو بدبینانه آن‌ها را تفسیر کند، طبیعتاً به انتخاب اهدافی می‌پردازد که تناسب چندانی با آن رفتارها ندارد و غالباً هدف خود را مقابله به مثل قرار می‌دهد و مطابق با این هدف، نیز پاسخ‌های ناخوشایند را برمی‌گزیند (داج و همکاران، ۲۰۰۸). همچنین، به نظر می‌رسد افرادی که پردازش اطلاعات ضعیفی دارند، از خزانه‌ی رفتاری محدودی برخوردارند که آن هم بیشتر شامل رفتارهای تلافی‌جویانه و پرخاشگرانه است و به همین دلیل در مقابل رفتارهایی که برای آن‌ها آزارنده است، به سرعت دست به انتخاب اهداف و رفتارهای پرخاشگرانه می‌زنند.

نتایج پژوهش در رابطه با فرضیه‌ی چهارم مبنی بر نقش واسطه‌ای پردازش اطلاعات اجتماعی در رابطه بین پذیرش - طرد والدین و پرخاشگری فرزندان، نشانگر آن است که از گام‌های پردازش اطلاعات، دو گام تفسیر و تشخیص و تصمیم‌گیری در رابطه‌ی بین پذیرش - طرد مادر و پرخاشگری فرزندان نقش واسطه‌ای معنادار دارند. پذیرش - طرد پدر نتوانست به نحو غیرمستقیم پرخاشگری فرزندان را تحت تأثیر قرار دهد. در تفسیر این یافته می‌توان گفت کیفیت روابط والدین با فرزندان، شناخت اجتماعی یا بازنمایی‌های ذهنی فرزندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (روهنر و همکاران، ۲۰۱۲). حال زمانی که شیوه تعامل والدین، به‌ویژه مادر، با فرزندان مبتنی بر خصومت، خشم، بی‌عاطفگی و بی‌توجهی باشد، بازنمایی ذهنی فرزندان نیز از محتوای منفی، بدبینانه و خصمانه برخوردار می‌شود و این نوع بازنمایی (و یا پردازش) به نوبه‌ی خود رفتارهایی را ایجاد می‌کند که خصومت‌آمیز و توأم با پرخاشگری است (کریک و داج، ۱۹۹۴). این نوع تأثیرپذیری نگرش‌ها و ادراکات ذهنی فرزندان از رفتار

والدین، در نظریه‌ی دل‌بستگی (بالبی، ۱۹۷۳) و نظریه‌ی رشد روانی‌اجتماعی اریکسون^۱ (۱۹۷۶)، نیز مورد تأکید قرار گرفته است. مفهوم مدل فعال درونی^۲ در نظریه دل‌بستگی، معادل بازنمایی ذهنی در نظریه پذیرش - طرد والدین است. مدل فعال درونی شامل اطلاعات اجتماعی است و از دو مدل خود و دیگران تشکیل می‌شود. بسته به کیفیت دل‌بستگی، هر کدام از این مدل‌ها می‌توانند مثبت یا منفی باشند. در نظریه‌ی اریکسون (۱۹۷۶) نیز از مفهوم اعتماد بنیادین نام برده می‌شود. نگرشی نسبت به محیط پیرامون و جهان هستی که بر اساس کیفیت رفتار مراقب با کودک در دو سال اول زندگی شکل می‌گیرد. بر اساس هر سه نظریه‌ی پذیرش - طرد والدین، دل‌بستگی و روانی اجتماعی، این ادراکات، نگرش‌ها و بازنمایی‌ها، اثرات نسبتاً پایداری در طول زندگی داشته و رفتار افراد در بزرگسالی را تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که طرد مادر از طریق آسیب به بازنمایی ذهنی، منجر به سوگیری در پردازش اطلاعات اجتماعی می‌شود. به این معنا که فرزندان نسبت به محیط پیرامون بی‌اعتماد و بدبین شده، به‌آسانی خشمگین می‌شوند و نیت خصمانه را به هر آنچه آنان را آزار می‌دهد، نسبت می‌دهند (کریک و داج، ۱۹۹۴). در این راستا، نتایج برخی پژوهش‌ها نیز حاکی از آن است که نوجوانانی که از رفتارهای ضداجتماعی برخوردارند، در معرض آزار، طرد، قلدری و خشونت قرار گرفته‌اند و به همین دلیل دنیا را مکانی خصمانه می‌دانند و کمتر به شرایط و وضعیت دیگران توجه می‌کنند (لانسفورد، میلر - جانسون، برلین^۳، داج و همکاران، ۲۰۰۷). بر اساس مدل پردازش اطلاعات اجتماعی، این نگرش سوگیرانه، بدبینانه و خصمانه موجب می‌شود هر نوع رفتار ناخوشایندی از جانب دیگران مفرضانه تلقی شود و برای مقابله با آن، به انجام رفتار پرخاشگرانه اقدام شود (کریک و داج، ۱۹۹۴).

همان‌گونه که قبلاً بیان شد در پژوهش حاضر، رمزگردانی نه به‌طور مستقیم و نه غیرمستقیم نتوانسته است، پرخاشگری را پیش‌بینی کند. در این خصوص می‌توان گفت مطابق با مدل پردازش اطلاعات اجتماعی (داج، ۱۹۸۶)، ممکن است در فرایند پردازش همه‌ی گام‌ها طی نشود. به‌ویژه یکی از نواقصی که در پردازش اطلاعات اجتماعی نوجوانان پرخاشگر مشاهده می‌شود، آن است که ممکن است بدون طی همه‌ی گام‌های پردازش اطلاعات، مستقیماً به انتخاب هدف و یا انجام پاسخ بپردازند؛ بنابراین، عدم ارتباط رمزگردانی با رفتار پرخاشگرانه شاید ناشی از این امر باشد که لزوماً در موقعیت‌های اجتماعی، همه گام‌های پردازش اطلاعات طی نمی‌شود.

همچنین یکی دیگر از یافته‌های قابل توجه پژوهش حاضر آن است که پذیرش - طرد پدر در ارتباط با هیچ‌یک از متغیرهای پژوهش اثر معناداری نشان نداده است. احتمالاً اثر این متغیر تحت تأثیر متغیر پذیرش - طرد مادر قرار گرفته است که البته بر اساس متون علمی این یافته دور از انتظار نیست. بر اساس نظریه پذیرش - طرد والدین، «دیگری مهم»^۴ شخصی است که کودک یا بزرگسال با وی یک

^۱ Erikson

^۲ internal working model

^۳ Lansford, Miller-Johnson, Berlin,

^۴ significant other

پیوند هیجانی عمیق و نسبتاً درازمدت دارد به‌نحوی که برای وی اهمیت منحصر به فردی قائل است (روه‌نر، ۲۰۱۵). با این تعبیر، به‌طور کلی والدین، دیگران مهم هستند، اما به نظر می‌رسد در همه‌ی جوامع، در مقایسه بین مادر و پدر، مادران به دلیل نقش مراقبتی، پرورشی و تغذیه‌ای، بیشتر قابلیت تبدیل شدن به دیگری مهم دارند. در نظریه‌ی دل‌بستگی (بالبی، ۱۹۷۳) نیز بر ارتباط عاطفی کودک با مراقب اولیه که غالباً مادر است، تأکید شده است؛ بنابراین، می‌توان گفت مادران به‌عنوان مراقبان اولیه در مقایسه با پدران، در ویژگی‌های روان‌شناختی و رفتاری فرزندان، نقش تعیین‌کننده‌تری دارند.

در مجموع، نتایج پژوهش حاضر نشانگر اثر رفتار مادر بر کیفیت پردازش اطلاعات فرزندان و همچنین، قابلیت مدل پردازش اطلاعات اجتماعی در تبیین پرخاشگری است. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به‌وسیله مشاوران و روان‌درمانگران مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به اثر پردازش اطلاعات اجتماعی بر پرخاشگری نوجوانان، می‌توان در جلسات مشاوره و روان‌درمانی به مراجعانی که قادر به کنترل خشم خود نیستند و به رفتارهای پرخاشگرانه روی می‌آورند، کمک نمود که با تغییر در نگاه به محیط پیرامون، به بازسازی گام‌های پردازش اطلاعات اجتماعی بپردازند و از این طریق موفق به تغییر و اصلاح رفتار خود شوند.

منابع

- بشاش، لعیا و لطیفیان، مرتضی (۱۳۸۰). رابطه بین احساس تنهایی کودکان ناتوان ذهنی با تشخیص رفتار اجتماعی از سوی معلم. خلاصه مقالات نخستین همایش یافته‌های نوین پژوهشی در آموزش و پرورش نوین، تهران.
- پورمودت، خاتون و بشاش، لعیا (۱۳۸۸). بررسی تحول پردازش اطلاعات اجتماعی دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر. پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، سال نهم، ۳، ۲۲۲-۲۱۱.
- حسن‌نیا، سمیه، خرمايي، فرهاد و شیخ‌الاسلامی، رضیه (۱۳۹۴). رابطه علی سبک‌های دل‌بستگی با بنیان‌های اخلاقی از طریق واسطه‌گری هویت اخلاقی. فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۱۸، ۹۸-۷۵.
- خلیقی، سمانه (۱۳۹۴). رابطه پنج عامل بزرگ شخصیت و پرخاشگری: نقش واسطه‌ای کمال‌گرایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- روشن، رضیه (۱۳۹۰). پیش‌آیندهای شناختی پرخاشگری، مراحل پردازش اطلاعات اجتماعی و ابعاد آگاهی از هیجانات. پایان‌نامه کارشناسی ارشد بالینی، دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- سامانی، سیامک (۱۳۸۶). بررسی پایایی و روایی پرسشنامه پرخاشگری باس و پری. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)، دوره سیزدهم، ۴(۵)، ۳۶۵-۳۵۹.
- شمسی اژیبه، عبدالحسین و عابدی، احمد (۱۳۹۲). بررسی کارایی مدل پردازش اطلاعات اجتماعی در پیش‌بینی مشکلات رفتاری دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد تربیتی، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.

شیخ‌الاسلامی، راضیه و نوری، سمانه (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش نظریه ذهن بر همدلی و قلدری در کودکان. فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۲۴، ۱۲۰-۱۰۷.

صادقی، راضیه، تاجیک زاده، فخری و رئیس کریمیان، فرحناز (۱۳۹۳). رابطه طرد و پذیرش مادر با پرخاشگری در دانشجویان دختر، نشریه علوم پزشکی صدا، دوره دوم، ۲، ۱۸۴-۱۷۳.

عابدی، احمد، شمسی، عبدالحسین، یارمحمدیان، احمد، قمرانی، امیر و صمدی، مریم (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین پردازش اطلاعات اجتماعی با علائم مشکلات نافرمانی مقابله‌ای در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. فصلنامه علمی- پژوهشی شناخت اجتماعی، سال دوم، ۲(۴)، ۶۱-۵۴.

عبدالخالقی، معصومه، دواچی، اقدس، صحبایی، فائزه و محمودی، محمود (۱۳۸۴). بررسی ارتباط بازی‌های ویدیویی- رایانه‌ای با پرخاشگری در دانش‌آموزان پسر مقطع راهنمایی. فصلنامه علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد پزشکی تهران، دوره پانزدهم، ۳، ۱۴۵-۱۴۱.

کریمی، حمیرا، سیروس عالی‌پور و منیجه شهنی بیلاق (۱۳۹۴). رابطه طرد- پذیرش والدین با رفتار پرخاشگرانه دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی، همایش بین‌المللی روان‌شناسی و فرهنگ زندگی، استانبول، موسسه سفیران فرهنگی مبین.

محمدی، نورالله (۱۳۸۵). بررسی مقدماتی شاخصه‌ای روان‌سنجی پرسشنامه پرخاشگری باس و پری، نشریه علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره ۲، ۴، ۱۵۱-۱۳۵.

یزدخواستی، فریبا و قاسمی، سحر (۱۳۸۹). رابطه بین شخصیت والدین و طرد و پذیرش کودکان توسط آن‌ها. مجله مطالعات روان‌شناسی تربیتی، دوره هفتم، ۱۲، ۱۴۶-۱۳۱.

Akcinar, B., & Baydar, N. (2014). Parental control is not unconditional detrimental for externalizing behaviors in early childhood. *International Journal of Behavioral Development*, 38(2), 118-127.

Bauminger, N., & Kimhi-Kind, I. (2008). Social information processing, security of attachment, and emotion regulation in children with learning disabilities, *Journal of psychology*, 41(4), 315-332.

Bauminger, N., Schorr, H., Morash, J. (2005) " Social information processing and emotional understanding in children with LD." *Jurnal of Learning Disability*, 38(1), 45-61.

Becker, G. (2007). The Buss-Perry Aggression Questionnaire: Some unfinished. *Journal of Research in personality*, 41(2), 434-452.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss*, Vol. 2. Separation, anxiety and anger. New York Basic Books.

Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of personality and clinical psychology*, 63, 452-459.

Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanism in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115, 74-101.

Crozier, J. C., Dodge, K. A., Fontaine, R. G., Lansford, J. E., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (2008). Social information processing and cardiac predictors of adolescent antisocial behavior. *Journal of Abnormal Psychology*, 117(2), 253-267.

David, A., Nelson, C. Y., Olsen, S. M., & Hart, C. H. (2013). Parent psychological control dimensions: connections with Russian preschooler's physical and relational aggression. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 34, 1-8.

Dodge, K. A. (1986). Social information processing model of social competence in children. *Minnesota symposium in child psychology*, 18, 77-125.

Dodge, K. A., Greenberg, M. T., Malone, P. S., & Conduct Problems Prevention Research Group. (2008). Testing an idealized dynamic cascade model of the development of serious violence in adolescence. *Child Development*, 79, 1907-1927.

Esposito, S. E. (2006). Peer aggression among adolescent: Characteristics of the victims. Ph. D. dissertation, Retrieved from. [http:// www. Science Direct. Com](http://www.ScienceDirect.Com).

Fraser, M. W., Galinsky, M. J., Smokowski, P. R., Day, S. H., Terzian, M. Aq Rose, R. A., & Guo, S. (2005). "Social information-processing skills training to promote social competence and prevent aggressive behavior in the third grades." *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(6), 1045-1055.

García-Pérez, O., Inda-Caro, M., & Torío-López, S. (2017). New validity evidence of the Parent PARQ/Control scale of Parental Educational Styles. *Psicothema*, 29, 2, 247-253.

Gomez, R., & Rohner, R. P. (2011). Tests of factor structure and invariance in the USA and Australia using the Adult version of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire. *Cross-Cultural Research*, 45, 267-285.

Gomez, R., & Suhaimi, A. F. (2015). Malaysia parent ratings of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire: Invariance Across Ratings of Malay, Chinese, and Indian Children. *Cross-Cultural Research*. Vol. 49(1) 90-105.

Gomez, R., & Suhaimi, A. F. (2014). Malaysian parent ratings of the short version of the Parental Acceptance Rejection Questionnaire: Factor structure and invariance across sex, and mother and father. *Parenting: Science and Practice*, 14, 195-214.

Gulay, H., & Onder, A. (2011). Comparing parental acceptance: The rejection levels and peer relationship of Turkish preschool children. *Procedia Social and Behaviora*, 15, 1818-1823.

Tinsley, H. E., & Brown, S. D. (2000). *Handbook of applied multivariate statistics and mathematical modeling*, Academic Press.

Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Pancultural associations between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adults: A meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 43 (5), 784-800.

Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Reliability of measures assessing the relation between perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33, 86-98.

- Kline, R. B. (2011). Principles and practice of structural equation modeling. 3rd ed., New York, London, the Guilford Press.
- Lansford, J. E., Miller-Johnson, S., Berlin, L., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (2007). Early physical abuse and later violent delinquency: A prospective longitudinal study. *Child Maltreatment*, 12, 233-245.
- Lee, J. (2014). Temperament, parenting, and South Korean early adolescent's physical aggression: A five-wave longitudinal analysis. *Health Education Journal*, 73(3), 313-323.
- Lila, M., Gracia, F., & Garcia, E. (2007). Perceived paternal and maternal acceptance and children's outcomes in Clombia. *Social Behavior and Personality*, 35 (1), 115-124.
- Lochman, J. E., Bary, T. D., Powell, N., Boxmeyer, C., & Holmes, K. (2008). Externalizing conditions. In M. L. Worlvaich. D. D., Drotar, P. H. Dworking & E. C. Perrin (Eds), *Development and Behavioral Pediatrics* (603-626). Philadelphia – Elsevier.
- Mastrangelo, P. M., & Jolton, J. A. (2002). Predicting on the job substance abuse with a written integrity test. *Employee Responsibilities and Rights Journal*, 13(2), 95-106
- Nakano, K. (2001). Psychometric evaluation on the Aggression Questionnaire, *Behavior Research and Thrapy*, 39(7), 853.
- Pandina, G. J., Bilder, R. H., Harvey, P. D., Keefe, S. E., Aman, M. G., & Gharabawi, G. R. (2007). "Risperidone and cognitive function in children with disruptive behavior disorders." *Biological Psychiatry*, 91(3), 386-398.
- Patterson, G. R (2008). A comparison of models for interstate wars and for individual violence. *Perspective on Psychological Science*, 3, 203-223.
- Rohner, R. P. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1). 1-40.
- Rohner, R. P. (2015) Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory), methods, evidence, and implications. csiar.uconn.edu/wp-content/.../Interpersonal-ACCEPTANCE-for-web-10-07-15.pdf
- Rohner, R. P. (2010). Perceived teacher acceptance, parental acceptance, and the adjustment, achievement, and behavior of school-going youths internationally.[Special Issue] *Cross-Cultural Research*, 44, 211-221.
- Rohner, R. P. (2007). *Handbook for the study of parental acceptans-Rejection*. USA: Rohner research publications.
- Rohner, R. P. (2005). Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ): Test manual. In R. P. Rohner & A. Khaleque (Eds.) *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*, 4th Ed. (pp. 43-106). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2008). Relations between perceived partner and parental acceptance. In J. K. Quinn & I. G. Zambini (Eds.), *Family relations: 21 century issues and challenges* (pp. 197 -187). New York: Nova Science Publishers, Inc.

Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2005). Personality Assessment Questionnaire (PAQ): Test manual. In R. P. Rohner & A. Khaleque (Eds.), Handbook for the study of parental acceptance and rejection (4th ed., pp. 187-226). Storrs, CT: Rohner Research Publications.

Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance–rejection theory, methods, evidence, and implications. University of Connecticut. retrieved from www.csiar.uconn.edu.

Rohner, R. P., Melendez, T., & Kraimer-Rickaby, L. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among American adults in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*, 42 (1), 13-22.

Sigelman, C. K., & Rider, E. A. (2012). *Human Development Across The Life Span*. Wadsworth: Cengage learning.

Sonnette, M. B. (2009). Children's representation of family relationships, Peerincormation and School Adjustment *Developmental Psychology*, 45, 6, 1740-1751.

Taft, C. T., Schuman, J. A., Marshal, A. D., Panuzio, J., & Holtzworth-Munroe, A. (2008). "Family of origin maltreatment, posttraumatic stress disorder symptoms, social information processing deficits and relationship abuse perpetration." *Journal of Abnormal Psychology*, 117(3), 637-646.

Vigil-Colet, A., & Codorniu-Raya, M. J., (2004). Aggression and inhibition deficit, the role of functional and dysfunctional impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 37, 1431-1440.

